

УДК 334.7

Л.С. Тревого

Національний університет "Львівська політехніка"

ОГЛЯД СТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИХ ГРУП В ЕКОНОМІЧНО РОЗВИНУТИХ КРАЇНАХ, В РОСІЇ ТА В УКРАЇНІ

© Тревого Л.С., 2002

Розглянуто розвиток промислово-фінансових груп у Росії, США, Південній Кореї, Німеччині, Японії та перспективи розвитку промислово-фінансових груп в Україні. Наведені найбільш відомі промислово-фінансові групи даних країн та шляхи їх створення.

In the given article the development of industrial - financial groups in Russia, USA, Southern Korea, Germany, Japan and perspective of development of industrial - financial groups in Ukraine are considered. The most known industrial - financial groups of this countries and ways of their creation are shown.

Промислово-фінансова група (ПФГ) – це група взаємопов'язаних за капіталом підприємств, включаючи спеціалізовані фінансові інститути, створена з метою розв'язання загальних завдань. Такими завданнями є підвищення конкурентоспроможності й ефективності виробництва, створення раціональних виробничих і коопераційних зв'язків, збільшення експортного потенціалу, прискорення НТП за рахунок об'єднання матеріальних і фінансових ресурсів [1].

Реально процеси створення ПФГ розгорнулися декілька років тому, коли стали з'являтися перші акціонерні комерційні банки, засновниками яких у той момент були промислові, торговельні та наукові організації. Під час економічних реформ банківська сфера в державах СНД набула значного розвитку, і на сьогодні вже комерційні банки самі є потенційними центрами формування ПФГ.

Нині діючі ПФГ створені з ініціативи промисловців, підприємців і банкірів добровільно та на договірній основі.

Серед країн СНД процеси становлення ПФГ найбільш активно проходять у Росії. З кожним роком кількість зареєстрованих ПФГ збільшується. Якщо у 1993 році була тільки одна група (в яку входило 20 промислових підприємств та 1 кредитно-фінансова установа), то у 1994 році їх стало вже 7 (і, відповідно, 150 – 14). Станом на вересень 1998 року офіційного статусу отримали 75 груп. До їхнього складу увійшли на добровільній основі більше ніж 1150 промислових підприємств та організацій, більше ніж 160 фінансово-кредитних інститутів. Загальна чисельність зайнятих перевищила 4 млн. чоловік. Річний оборот продукції становив більше ніж 10 % ВВП.

Кількість працюючих в кожному із ПФГ коливається від 5 до 300 тис. чоловік. Кількість підприємств, банків, комерційних та інших фірм – від 8 до 60. Частка держвласності не перевищувала 10 %, хоча до складу деяких ПФГ повністю входять державні залізниці.

З 200 найкрупніших російських компаній 130 стали учасниками офіційно зареєстрованих ПФГ. Зі 100 найкрупніших банків Росії 48 увійшли до складу ПФГ або самі створили такі групи.

Серед найкрупніших учасників зареєстрованих ПФГ такі промислові підприємства, як Магнітогорський, Західносибірський металургійні комбінати, Красноярський алюмінієвий завод, АТ “АвтоВаз”, “КамАЗ”, а також фінансові організації “ОНЕКСІМбанк”, “Автобанк”, “Інкомбанк” та інші [2].

З огляду матеріалів [1] діяльності закордонних ПФГ чітко впливає, що:

- утворення ПФГ – це не завжди організаційно-правовий процес оформлення взаємодії фінансових і промислових компаній, а частіше зв’язки, що складаються протягом тривалого часу за допомогою системи участі (у тому числі перехресного володіння акціями), довгострокових кредитних зобов’язань та інших форм залежності промислових, торговельних, фінансових фірм і організацій. Рушійною силою утворення ПФГ є, з одного боку, прагнення забезпечити гарантований доступ до фінансово-кредитних і матеріально-технічних ресурсів і, з іншого боку – найбільш надійне і прибуткове розміщення капіталу;
- відсутня стандартизація принципів, за якими виникають ПФГ як в області спеціалізації, так і просторовій є багатогалузеві, спеціалізовані за деякими галузями, регіональні, національні, міжнаціональні ПФГ, єдиним утворюючим початком є можливість одержання додаткової вигоди від консолідації капіталів і розширення сфери їхнього впливу.

Характерна (якщо не головна) особливість ПФГ – це відсутність якої б то не було формально закріпленої організаційної структури.

Можна виділити дві організаційні структури ПФГ:

- ПФГ на чолі з керівною холдинг-компанією, у яких виявляється явна тенденція до проведення загальної для всіх членів групи політики з метою максимізації прибутку, і таких ПФГ не так багато;
- ПФГ, у яких відсутній єдиний координаційний центр, і спільність інтересів досягається за допомогою взаємного володіння акціями й об’єднання навколо великих фінансово-кредитних установ.

За спеціалізацією ПФГ можна розділити на такі групи:

- ПФГ із яскраво вираженою спеціалізацією – це особливо характерно для Великобританії, Франції, Бельгії, Нідерландів;
- універсальні ПФГ: ПФГ Морганів має вплив у банківській сфері, нафтовій, газовій, електротехнічній промисловості; ПФГ Меллонов – в галузі виробництва сталі й алюмінію, нафтової і банківської сфер та ін.

За територіальним принципом: регіональні ПФГ; національні ПФГ; інтернаціональні ПФГ. Це характерно для США, Японії і країн Західної Європи.

У США лице промисловості визначають 100 багатогалузевих корпорацій, які представляють по суті високоінтегровані промислово-фінансові групи. Згідно з офіційними даними, на їхню частку припадає від 55 до 60 % ВВП США. Тут зайнято 45 % робочої сили. Виконуються до 60 % інвестицій. Кожна зі 100 обстежених американських компаній нараховує у своєму складі підприємства 25 галузей, 35 фірм працюють у 32 галузях промислового виробництва, 10 – у 50. Американська модель ПФГ створювалася з урахуванням ринково орієнтованої фінансової системи; на основі високого рівня розвитку ринку капіталу, широкого набору різних фінансових інструментів [2].

Крім того, на створення ПФГ дуже вплинуло антимонопольне законодавство США, яке багато в чому ускладнювало зрощування банківського капіталу з промисловим.

Кредитно-банківські установи були жорстко обмежені у формуванні портфеля вкладень і можливостях контролю корпорацій.

На сьогоднішній день у США одержали поширення два основні типи ПФГ, що відрізняються між собою центром, навколо якого вибудовується вся група. В першому випадку консолідуючим ядром ПФГ виступає банківський холдинг, в другому – виробничо-технологічний комплекс.

До найбільш відомих ПФГ США, основу яких становлять найбільші фінансові інститути, належать групи «Чейз», «Моргана», «Мелона», «Лимена-Голдмена, Сакса» тощо.

Фінансова складова групи «Чейз» містить комерційний банк «Chase Manhattan Corp.» (створений 1 квітня 1996 р.у результаті об'єднання «Чейз Манхеттен бенк» з «Кемикл бенк») і двох компаній із страхування життя («Метрополітен лайф іншуренс К» та «Еквітэбл лайф»).

Промислова складова групи — це 21 нефінансова корпорація, кожна з яких входить до 100 найбільших компаній США, у тому числі п'ять транспортних компаній, включаючи три авіакомпанії і дві залізниці; дві авіабудівні компанії, дві хімічні компанії; дві компанії роздрібною торгівлі. Усі ці компанії контролюються не тільки групою «Чейз», але і банком «Chase, Manhattan Corp. » як окремою фінансовою установою. На сьогоднішній день «Chase Manhattan. Corp.» є провідним банком США, який володіє активами в 300 млрд. дол.

На відміну від групи «Чейз» група «Моргана» демонструє велику спеціалізацію за галузями промисловості.

Характерною рисою групи «Мелона» є те, що її фінансові установи майже не допускають спільного контролю з іншими фінансовими інститутами або індивідуальними власниками над нефінансовими корпораціями. Основну перевагу дана група надає компаніям важкого машинобудування. Проте в США, наприклад, багато промислових корпорацій давно створили потужні фінансово-інвестиційні структури: General Motors – General Motors Acceptance Corp., General Electric-General Electric Capital Services, Ford Motor-Ford Motor Credit Corp., IBM Credit Corp. тощо. Разом з тим це не «кишенькові» банки, що виконують функції зовнішньої бухгалтерії і які виступають як інструмент залучення дешевих кредитів. Це великі, самостійні установи з інтересами, що виходять далеко за межі власної групи. Наприклад, General Electric Capital Services здійснює свою діяльність більш ніж у 20 напрямках сфери послуг, на неї припадає до 35 % консолідованого доходу всієї корпорації «GE», причому велика частка доходу формується на операціях поза групою. General Motors Acceptance Corp. є найбільшим в США джерелом комерційних кредитів і володіє ощадними та кредитними компаніями в багатьох штатах. Звичайно, що це посилює фінансові позиції не тільки банку, але й усієї фінансово-промислової групи.

Для країн з банківсько-орієнтовною фінансовою системою (континентальна Європа і Японія) історично був характерним порівняно низький рівень розвитку фінансових ринків, насамперед фондового ринку (ринків ризикового капіталу). Це обмежує можливості диверсифікації вкладень. Заощадження трансформуються головним чином у форму короткострокових та довгострокових кредитів через мережу комерційних банків та інших ощадних інститутів. Значна частка усіх фінансових контрактів зосереджена в руках самих банків, а їхня кредитна політика прямо спрямована на фінансування промислових корпорацій (у Японії в 70-х роках на такі цілі спрямовувалося 80 – 90 % кредитних ресурсів, у той час як у США тільки 40 %).

Різні типи фінансових систем (ринкова і банківська) насамперед розрізняються і режимом правового регулювання діяльності фінансових інститутів, і в першу чергу комерційних і інвестиційних банків.

На відміну від ринково-орієнтовної системи в банківсько-орієнтовних системах комерційні банки, як правило, не мали та й не мають суворих обмежень у виборі вкладень і контролі над діяльністю корпорації. Це, в першу чергу, пов'язане з тим, що на початкових стадіях свого розвитку промисловість мала гостру потребу в додаткових фінансових ресурсах, але була не в змозі створювати їх самостійно без фінансово-кредитної системи. Рівень рентабельності був недостатній для того, щоб вона могла розвиватися за рахунок реінвестування власного прибутку. З цієї ж причини промислові корпорації не могли акумулювати додатковий капітал розміщенням чергових емісій акцій серед населення.

У таких умовах банки змушені були поєднувати функції довгострокового кредитування промислових підприємств і контролю за їх діяльністю, оскільки тільки в цьому випадку можна розраховувати і на ефективність використання самих кредитних вкладень. Банки або безпосередньо через систему участі в промислових корпораціях, у тому числі придбанням від свого імені додаткових випусків акцій, або через заснування спеціальних товариств фінансування забезпечили додатковий приплив капіталу у виробничий сектор економіки. Постачаючи промисловість фінансовими ресурсами, вони одержували і розширювали відповідні права контролю, включаючи володіння контрольним пакетом акцій промислових підприємств [2].

Промисловий комплекс Японії на сьогоднішній день становлять фактично шість рівновеликих економічних комплексів – промислово-фінансових груп (японський варіант-сюдани: «Міцубісі», «Міцуй», «Сумітомо», «Даїчі Кангі», «Фуе», «Санва»), утворених за визначеними загальними принципами.

Згідно з офіційними даними сукупний річний обсяг продажів шести груп-гігантів становить приблизно 14 – 15 % валового національного продукту країни. Якщо вважати, що загальний річний оборот становить приблизно чотири трильйони доларів, то на ці групи припадає 500 мільярдів. Вони контролюють (з врахуванням компаній, що входять до них) приблизно 50 %, а за деякими оцінками і до 75 % загальної суми промислових активів країни [2].

На торговельні фірми сюданів припадає більше ніж половина експортно-імпортних операцій, їхня частка в імпорті окремих товарів досягає 90 %. Комерційні і трастові банки груп контролюють близько 40 % загального капіталу всієї банківської системи країни, а страхові компанії – 55 % усього страхового капіталу.

Сюдани є самодостатні, універсальні багатогалузеві економічні комплекси, що містять в свій організаційній структурі фінансові установи (банки, страхові і трастові компанії), торговельні фірми, а також набір виробничих підприємств, що складають повний спектр галузей економіки.

Верхній рівень сюданів утворюють горизонтальні об'єднання (що складаються в середньому з 21 (група «Суміто-мо») – 50 (група «Даїчі-Кангі») рівноправних, членів залежно від кількості основних галузей діяльності), що є головними фірмами найбільших промислових об'єднань.

Промислові об'єднання, що входять у ПФГ, побудовані, як правило, за принципом вертикальної інтеграції (японський варіант називається «кейрецу»). Під егідою головної фірми – безліч підлеглих їй дочірніх (у єдності вони утворюють свого роду верхній ярус

вертикальної інтеграції); усього ж таких ярусів нараховується до чотирьох, оскільки багато дочірніх стосовно головної фірми мають під своїм початком інші, включаючи всілякі субпідрядні. Варіанти процентного співвідношення акціонерного капіталу в дочірніх компаніях можуть бути самими різними – від 10 до 50 %. Є варіанти, коли взагалі немає акціонерного капіталу, тобто пайової участі немає зовсім. Проте у всіх випадках зв'язки винятково міцні і надійні.

Система ієрархічного контролю набуває, таким чином, форми вертикальної піраміди, вбираючи в себе багато тисяч фірм (юридичних осіб).

Як керівний орган ПФГ виступає рада президентів головних фірм, що одночасно є і радою провідних акціонерів. Ця рада приймає найважливіші рішення з усіх питань виробничо-фінансової діяльності.

Внутрігрупова взаємодія в японських ПФГ забезпечується такими способами:

- об'єднанням корпорацій за допомогою взаємочасті в акціонерному капіталі (перехресне акціонування). Кожна фірма, член сюдану має невеликі, недостатні для одностороннього контролю пакети акцій всіх інших фірм; а разом вони мають у своєму розпорядженні контрольні пакети акцій кожного зі своїх членів;

- реалізацією загальногрупових проектів;

- системою внутрігрупових контрактних відносин і обмінів, що охоплюють циркуляцію фінансових і промислових ресурсів, науково-технічної інформації між учасниками групи;

Всередині сюданів діє принцип не конкуренції, а цілеспрямовано організованої внутрішньої спеціалізації (коли сфери діяльності фірм не повинні перетинатися).

Тому у відносинах постачальник – споживач тут затвердилась взаємна монополія. Отже, економічне становище усередині сюданів є неринковим. А існуюча в японській промисловості організаційна структура призводить до закріплення чіткої олігопольної системи на ринку кінцевих продуктів. Проте інтенсивна конкуренція учасників олігополії забезпечує стійкий розвиток у відповідній галузі.

Основу групи «Міцуй» становить горизонтальне об'єднання 29 головних фірм (найбільших промислових і фінансових комплексів) на основі перехресного володіння акціями (частка перехресного володіння акціями усередині групи становить 28,93 %). Головний банк — Сакура банк (Sakura bank Ltd.). Банк займає шосте місце в списку найбільших банків світу. Володіє мережею дочірніх банків, страховою і лізинговою компаніями.

Промислову основу групи «Міцуй Бусан» становлять 27 виробничих підприємств (кейрецу), побудованих за принципом вертикальної інтеграції. Кожна головна фірма є материнською стосовно фірми, що знаходиться під її контролем. У рамках «кейрецу» лежить формула «об'єднання суміжників». А ієрархічні вертикалі виникають із природної спрямованості технологічних ланцюжків суміжників до кінцевого продукту. Такий самий принцип реалізується на наступних структурних рівнях. У підсумку виникає багаторівнева (ієрархічна) структура.

Японські ПФГ дуже вплинули на розвиток більшості нових індустріальних країн як прикладом становлення могутньої корпоративної структури, так і особистою участю ФПГ в економічному житті.[2]

Для Південної Кореї, як можливо ні для якої іншої країни світу, також характерний високий ступінь концентрації виробництва і капіталу, монополізація декількома найбільшими чеболями (chaebols, «чеболі» або <чаеболи>— корейський варіант назви

промислово-фінансових груп), яких вже нараховується кілька десятків («Самсунг», «Деу», «Голд Стар» (LG), «Хенде», «Х'юндай» та ін.) майже по всіх галузях економіки.

Найбільші чеболі багато в чому схожі з провідними промислово-фінансовими групами в Японії (сюданами). Відмінності ж полягають у тому, що корейські групи базуються на сімейному капіталі.

Корейські вчені визначають чеболь як «групу формально самостійних фірм, що знаходяться у власності визначених родин і під єдиним адміністративним і фінансовим контролем».

Приблизно до 70-х років система контролю фірм, що входять у чеболів (а кількостях таких фірм у середині 80-х років у 3-х найбільших чеболах становило від 27 до 42), здійснювалася переважно основним власником, членами його родини і близьких друзів, що стояли на чолі фірм, що входили у фірму. З переходом до дивізійної структури групи відбувався перехід контролю фірм, які входять до групи у комітети на рівні групи з відділами планування, управління персоналом, обліку і фінансів.

«Самсунг» починався із сорока чоловік, що займалися продажем продовольчих товарів у середині країни, а також у Китаї і Японії. Поступовий розвиток компанії, перетворення її в корпорацію-конгломерат із всіма ознаками глобальної імперії полягало в дотриманні принципу «від простого до складного», від трудомістких виробництв – до капіталомістких, потім – наукомістких. Спочатку продовольчі товари й одяг, потім будівництво, хімія, метали й інша важка промисловість.

У 1970 – 1980 роки прискорюється освоєння глобальних ринків, машинобудування і високих технологій: електроніки й авіації, придбання інших атрибутів сучасної економічної імперії і створюються фінансові групи, дослідницькі й освітні центри, випускаються газети і журнали тощо.

«Самсунг» працює більш ніж у 20 галузях промисловості: Samsung Engineering & Const (проекування і будівництво об'єктів у різних галузях) – будіндустрія; Samsung Fine Chemicals (виробництво добрив та інших хімічних товарів) і Samsung General Chemicals Co (синтетичні волокна, каучук) – хімічна промисловість; Samsung Motors (виробництво легкових та вантажних автомобілів) – автомобільна промисловість. Найстарша компанія групи — Samsung, заснована ще в 1938 році, виконує функції головного торгового дому.

На сьогоднішній день масштаби діяльності групи «Самсунг» такі, що їх найкраще порівнювати з національними економічними показниками Кореї. Обсяг продажів корпорації становить більш ніж 10 % ВВП, експорт – більше ніж 12 %.

Важливими факторами динамічного зростання південнокорейських груп були придбаний ними досвід у проектуванні і реалізації інвестиційних проектів, що дозволяло їм освоювати нові галузі і швидко диверсифікувати свою діяльність; широкомасштабне придбання іноземних технологій і здатність їх удосконалювати; велика увага підготовці управлінського персоналу, зокрема і за кордоном [2].

Центрами створення ПФГ у ФРН є, як правило, найбільші банки. Саме їм належить сьогодні провідна роль під час інтеграції промислового і банківського капіталу у Німеччині (загальна кількість ПФГ ФРН на сьогоднішній день, які мають загальногосподарське значення, не досягає десяти).

Ядро ПФГ, створених на основі трьох найбільших банків, утворюють декілька (від 3 – 5 до 10) банківських, промислових, торгівельних, страхових і транспортних монополій, що нерідко проникають і в інші сфери господарювання.

Найбільшими банками, які стоять на чолі трьох провідних ПФГ, є Німецький (Deutsche Bank AG), Дрезденський (Dresdner Bank AG) і Комерційний (Kommerzbank AG) банки. На них припадає, відповідно, 1/3, 1/4 і 1/8 акціонерного капіталу країни. Ці банки є універсальними кредитно-фінансовими комплексами із широким набором послуг, безпосередньо не пов'язаних із кредитно-розрахунковою діяльністю. Це, насамперед, різного роду консультаційні послуги, послуги по аналізу і прогнозуванню ринків, інформація про технічні рішення і нововведення, послуги по забезпеченню трудовими ресурсами. Банк здійснює фінансове планування, вирішує питання організації керівництва підприємством; надає послуги з проникнення в страхову справу та комбіновані послуги клієнтам банку на основі сполучення депозитних операцій зі страховим захистом вкладника; відіграє активну роль у забезпеченні закордонних інтересів підприємств, що входять до складу ПФГ, беручи участь як у кредитуванні місцевих експортерів, так і в капіталовкладеннях за кордоном або прямих виробничих контрактах.

Відносини усередині ПФГ багато в чому визначаються політикою, що проводиться банком. Наприклад, ПФГ, створена навколо «Дойче банк», в результаті злиття і поглинання, проведених банком, була перетворена в промислово-технологічний комплекс, що цілком поєднує виробництво автомобілей та літаків, двигунів і електроніки тощо. Тепер компанії, що входять у дану групу, мають прямі виробничі і технологічні зв'язки, скріплені відносинами власності.

Крім трьох найбільших ПФГ Німеччини, на чолі яких знаходяться провідні банки країни, існують і такі ПФГ, де банківський капітал має декілька рівних по силі і значенню представників, а цементуючою ланкою є промислове об'єднання (концерн). До таких ПФГ можна було б віднести групи «ІГ Фарбеніндустрі». Фліка, Тіссен-Оппенгейма, «Даймлер-Бенц», а також регіональні ПФГ, що відіграють в економіці ФРН істотну роль, але відмінні від вищевказаних.

Координація у ПФГ Німеччини забезпечується декількома механізмами [2].

По-перше, наявністю порівняно невеликого кола посадових осіб, що є одночасно членами правління різних компаній та фірм, що входять у дану групу. Наприклад, з 100 найбільших компаній ФРН приблизно в 80 один з членів наглядацької ради був членом правління іншої компанії. У 20 з них приблизно від 17 до 36 посадових осіб були одночасно членами наглядацьких рад інших компаній.

По-друге, координуючу роль виконують фінансово-кредитні інститути, які входять до ПФГ. Банкам ФРН і сьогодні належить 30 % акцій 25 найбільших промислових підприємств країни.

По-третє, усередині групової інтеграції є також перехресне акціонування (взаємоучасть у капіталі)

В Україні процеси злиття промислового і фінансового капіталів регулюються Законом України "Про промислово-фінансові групи в Україні". Аналіз відповідності закону задачам ринкового реформування економіки показує, що він, визначаючи відношення держави до інтеграційних процесів, має істотні недоліки, що зводяться в основному до такого:

- створення групи передбачається тільки на термін дії державних програм, тобто ПФГ носить тимчасовий характер. Відсутня реальна добровільність об'єднання;
- процедура створення групи занадто зарегламентована і важка у виконанні;
- законом не регулюються аспекти взаємопереплетіння акціонерного капіталу учасників, а передбачається створення договірної об'єднання;

- прийнятий дозвільний, а не заявно-регістраційний принцип створення групи;
- закон поменшує роль банківського капіталу, віддаючи пріоритет промисловим структурам і орієнтований насамперед на підтримку державного капіталу;
- дозволено участь у ПФГ тільки одного банку, а суб'єктів – в одній групі, що обмежує інвестиційні можливості розвитку;
- при видачі дозволу перевага віддається тим об'єднанням, що мають державне значення, а не створюваним за критерієм економічної ефективності;
- орієнтація на створення груп тільки на базі замкненого виробничого циклу з чітким виділенням видів кінцевої продукції, хоча більш ефективними можуть виявитися багатогалузеві чи регіональні об'єднання конгломеративного типу, продукція яких диверсифікована;
- заборона на встановлення внутрішніх цін на проміжну продукцію нижче собівартості;
- законом не передбачається участь некомерційних, безприбуткових організацій у складі групи.

Для того, щоб зацікавити промислові підприємства та фінансово-кредитні установи об'єднуватись у промислово-фінансові групи необхідно, на мою думку, вдосконалити законодавчу базу. Насамперед зміни мають стосуватися збільшення ролі банківського капіталу. Якщо учасником ПФГ буде виступати велика самостійна банківська установа, яка буде проводити кредитування промислових підприємств і здійснювати контроль за їх діяльністю, це буде посилювати фінансові позиції не тільки самого банку, але й всієї ПФГ.

У перспективі фінансово-промислові групи в Україні можуть стати основною базовою структурою сучасної високоефективної економіки. Для запобігання розпилення майна великих об'єктів, концентрації капіталу на пріоритетних напрямках розвитку економіки необхідно створювати фінансово-промислові групи не тільки на добровільних засадах, але і за рішенням органів державного управління. Для цього необхідно:

- визначити перелік підприємств, установ, організацій, що включаються в холдингові системи;
- розробити порядок та методичні підходи до встановлення оптимальних термінів першої, другої та третьої емісії акцій і правила їхнього обертання на фондовому ринку України та іноземних держав;
- визначити ефективний механізм закріплення пакетів акцій у загальнодержавній власності.

У першу чергу виникає необхідність створення фінансово-промислових груп в авіабудуванні, автомобілебудуванні, космічних дослідженнях, нафтопереробці, енергетиці, військово-промисловому комплексі [3].

Необхідно також розробити декілька експериментальних проектів утворення фінансово-промислових груп. Проекти формування фінансово-промислових груп підлягають попередній експертизі, що повинна здійснюватися Міністерством економіки, Міністерством фінансів і Антимонопольним комітетом.

Протягом 10 років незалежності в Україні створено і юридично оформлено лише одну ПФГ згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 16 травня 2001 року № 547. Цією постановою з метою реалізації Комплексної програми розвитку кольорової металургії України на період до 2010 року передбачено утворення терміном на 5 років ПФГ “Титан”. Головним підприємством цієї групи затверджено державну акціонерну компанію “Титан”, її

основними учасниками виступають: акціонерний комерційний банк “Форум”, інститут гірничо-хімічної промисловості ВАТ “Гірхімпром”, Сумський державний науково-дослідний інститут мінеральних добрив і пігментів “МІНДІП”, ТОВ “Виробничо-комерційна фірма “Велта”, науково-дослідний і проектний інститут із забезпечення та агломерації руд чорних металів ВАТ “Механочормет”. Водночас в Україні існує значна кількість неофіційних і неформальних ПФГ. Найвідомішим об’єднанням такого роду є угруповання, до якого входять компанія “Київміськбуд” і банк “Аркада”, що беруть участь в реалізації житлово-будівельного проекту.

1. Титов В.В., Маркова В.Д., Николаев Д.П., Соломенникова Е.А., Юсупова А.Т., Забияко Г.И. *Финансово-промышленные группы: проблемы становления, функционирования, моделирования.* – М.: ИЭиОПП СО РАН, 1995. – 54 с. 2. Ленский Е.В., Цветков В.А., Транснациональные финансово-промышленные группы и межгосударственная экономическая интеграция: реальность и перспективы. – М.: АФПИ еженедельника «Экономика и жизнь», 1998. – 296 с. 3. Фролов Н.Ф. *Инвестиционно-кредитные взаимоотношения субъектов промышленно-финансовой группы.* – Донецк: ИЭП НАН Украины, 1999. – 20 с.

УДК 339.188

М. Тріппнер

Громадська вища школа підприємства і управління, м. Лодзь

РОЛЬ ДЕЯКИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ДІЙ У СТОСУНКАХ МІСТО – ПІДПРИЄМСТВО

© Тріппнер М., 2002

Розглядаються суть та види інтеграційних процесів у стосунках “регіон – підприємство”. Визначаються напрями делегування повноважень під час інтеграції.

Processes of integration in mutual relation region – enterprise are considered. The directions of powers are during integration are determined.

1. Ціль розробки

Кожна одиниця територіального самоуправління розпоряджається певним набором позабалансових активів, які впливають на їх можливості розвитку. До них належить:

- специфіка функціонування і способів управління,
 - нинішній образ міста в очах потенційних інвесторів і підприємств, які на даний момент функціонують на його території,
 - відмінні відносно інших міських осередків переваги, наприклад, географічно-природне положення, технічна, економічна і суспільна інфраструктура, культурний доробок,
 - демографічний потенціал (структура по віку, статі, кваліфікації, професійної активності, рівня заможності),
 - господарська активність (кількість і структура підприємств, будинки, земля, будівлі)
- [3, с. 24].